

EXTRA INZET

voor Groninger grutto's

Samen de schouders onder het weidevogelbeheer

BoerenNatuur Groningen West, BoerenNatuur Midden Groningen, Het Groninger Landschap,
Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer

Gezamenlijk in actie voor de Groninger weidevogels

De Groningse weidevogels geven al langere tijd reden tot zorg. Sinds 2018 zetten twaalf Groningse partijen* gezamenlijk de schouders onder het weidevogelbeheer. Aanjager is het Actieplan Weidevogels Groningen, een overzicht van maatregelen die nodig zijn om de weidevogels in Groningen te behouden. Acht jaar na de ondertekening schetsen we in deze brochure de voortgang en de vervolgstappen. De gruttopopulatie lijkt zich te stabiliseren. Dat stemt voorzichtig optimistisch. Extra inzet is nodig om het aantal gruttoparen weer te laten groeien.

Het voortbestaan van de grutto, onze nationale vogel, staat op het spel. Dat besef overheerst in 2018, wanneer twaalf Groningse partijen* het Actieplan Weidevogels Groningen¹ ondertekenen. De gruttopopulatie daalt in Nederland al decennialang snel. Ook in Groningen zat de populatie vóór het actieplan in een neergaande lijn. In 2018 besluiten de partijen daarom om gezamenlijk actie te ondernemen en de toekomst van de grutto veilig te stellen. De provincie Groningen omarmt het actieplan als basis voor het weidevogelbeleid.

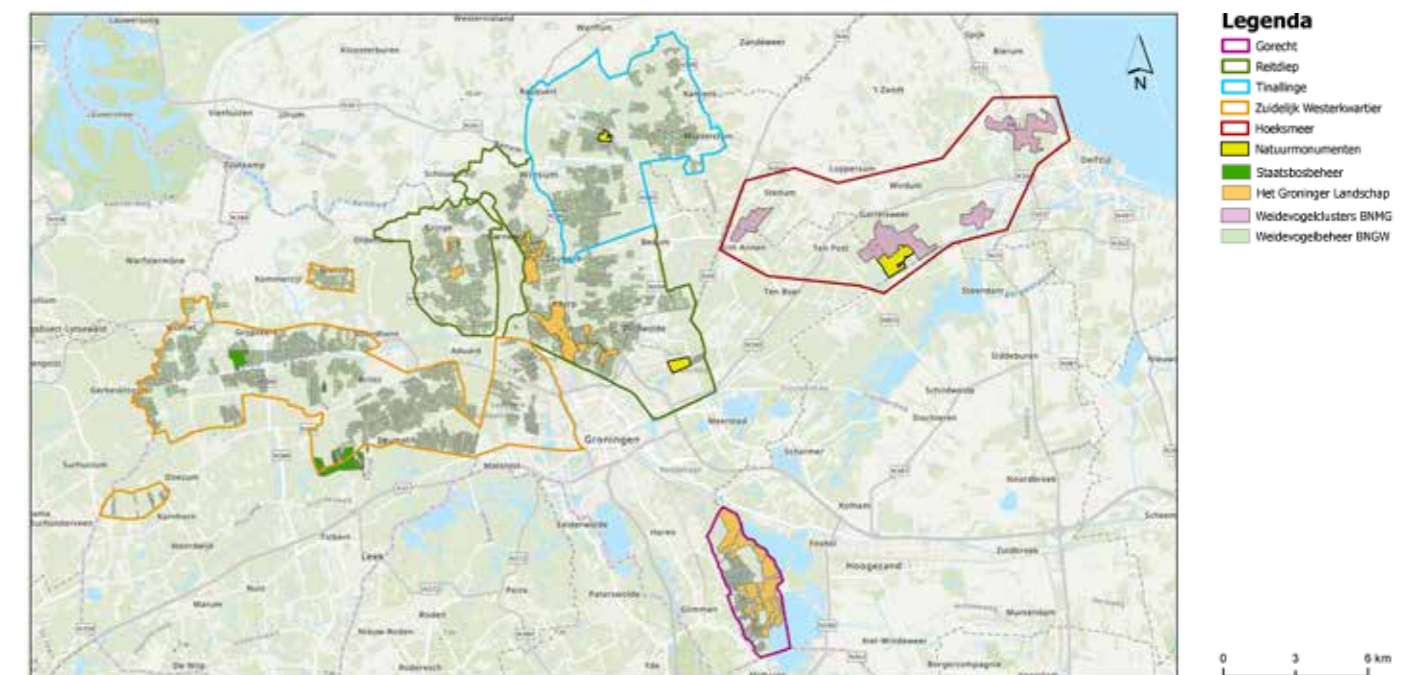
Vijf clusters van weidevogelgebieden

De focus van het actieplan ligt in gebieden waar de meeste weidevogels broeden. In Groningen zijn 29 weidevogelgebieden geclusterd in vijf deelgebieden:

Zuidelijk Westerkwartier, Reitdiepdal en Middag-Humsterland, Tinnalinge-Menkeweer-Winsummermeeden, Hoeksmeer-Appingedam en Gorecht-Zuidlaardermeer. Voor elk cluster is na de start van het actieplan een gebiedswerkgroep opgericht. Deze werkgroepen stellen verbeterplannen op met concrete maatregelen.

Evaluatie van maatregelen

Recent vond een evaluatie² plaats van de maatregelen. Deze brochure met bevindingen is een gezamenlijk initiatief van de beheerders van weidevogelgebieden. De agrariërs zijn vertegenwoordigd in BoerenNatuur Groningen West (BNGW) en BoerenNatuur Midden Groningen (BNMG). De natuurterreinen zijn in eigendom van Het Groninger Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

De weidevogelgebieden in de provincie Groningen.

* De organisaties die het Actieplan ondertekenen zijn Het Groninger Landschap, Collectief Groningen West, Avifauna Groningen, Collectief Midden Groningen, IVN Natuureducatie, Landschapsbeheer Groningen, LTO Noord, Natuur en Milieufederatie Groningen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland, Wildbeheereenheden in Groningen.

Betere samenwerking en afstemming

Samenwerken en afstemmen blijken een sleutel voor succes. Weidevogels houden zich niet aan perceelgrenzen. Sinds de start van het actieplan zetten alle partijen zich extra in voor de bescherming van de weidevogels.

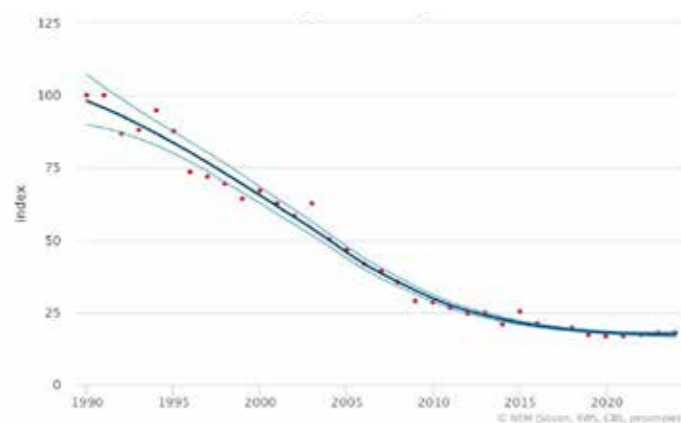
Agrariërs en natuurorganisaties weten elkaar beter te vinden. Bij het uitstippelen van het predatiebeheer laten zij samen onafhankelijke studies uitvoeren. Voor het weidevogelbeheer tekenen ze met elkaar het zogeheten mozaïekbeheer uit.

Afname tot staan gebracht

In de vijftien jaar vóór de start van het actieplan halveerde het aantal grutto's in Groningen, jaarlijks een afname van 5 procent³. Voor duurzaam herstel van de Groninger gruttopopulatie lijkt de eerste stap gezet: **de neerwaartse trend is omgebogen naar een stabilisatie van de gruttopopulatie.** Dit komt door biotoopverbetering, predatiebeheermaatregelen en agrarisch beheer in de kerngebieden. In Groningen lijkt de populatie de afgelopen jaren stabiel gebleven, terwijl deze in andere provincies verder afneemt. **In 2025 zijn in de weidevogelgebieden 1.143 gruttoparen geteld**, zowel in agrarisch gebied als in natuurterreinen. Hopelijk is in Groningen de afname uit het verleden definitief tot staan gebracht en kunnen we toe werken naar een groei.

Broedsucces te laag

Dat grutto's (proberen te) broeden, wil nog niet zeggen dat het ook succesvol afloopt. Tijdens een broedseizoen gaan veel eieren en kuikens door vooral predatie verloren. Het **broedsucces baart ernstig zorgen.** In veel weidevogelgebieden worden te weinig kuikens volwassen om de populatie grutto's in stand te houden. Dit leidt ertoe dat de

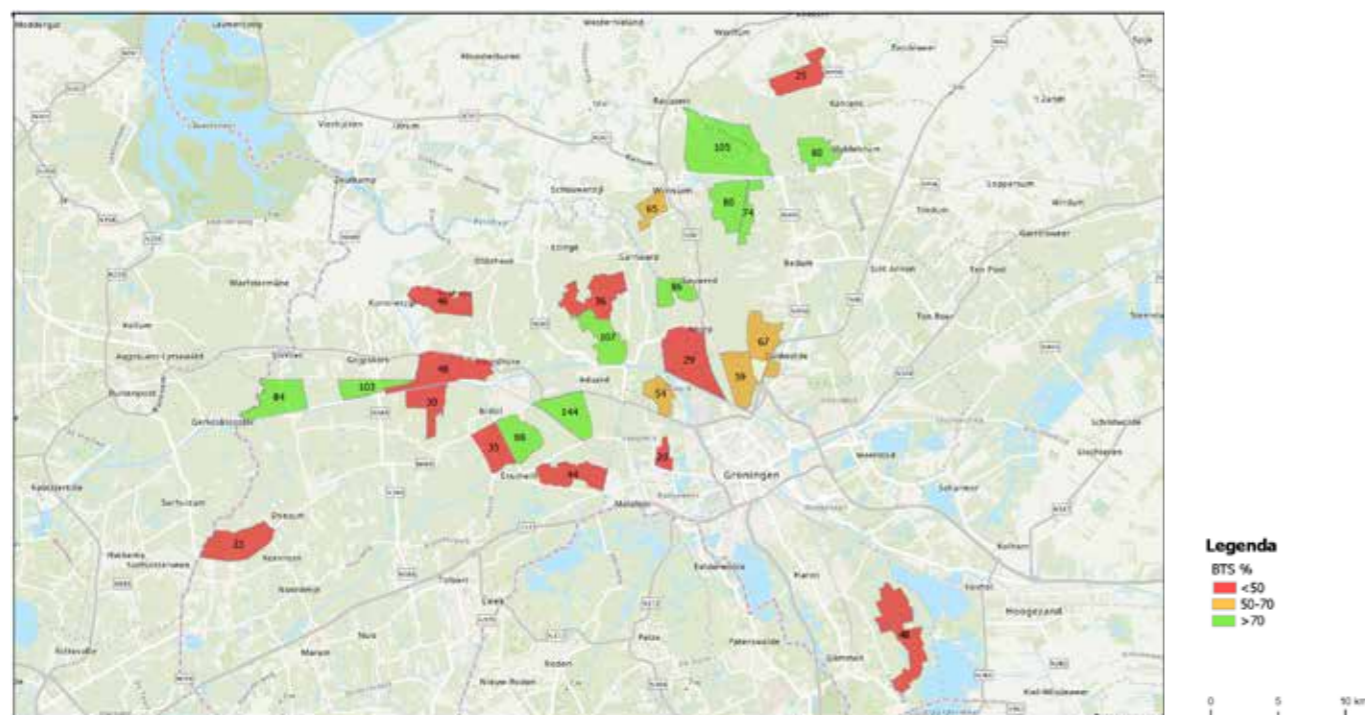
De broedvogeltrend van de grutto in de provincie Groningen. De grafiek is gebaseerd op het Meetnet Broedvogels (BMP, MUS, MAS) en gaat uit van 1.580-2.020 gruttoparen in 2025 in de provincie Groningen. Weergegeven is de jaarlijkse index van de broedpopulatie (rode punten) en de trendlijn (donker gekleurde lijn) (bron: Sovon.nl).

In de weidevogelgebieden blijft de totale gruttopopulatie de afgelopen jaren stabiel

gruttopopulatie 'vergrijs' en nog niet uit de gevarenzone is. Onderzoek wijst uit dat het broedsucces te laag is om de populatie echt te laten groeien.

Grote verschillen

De verschillen tussen weidevogelgebieden zijn groot. In een aantal gebieden daalt de gruttostand nog altijd, in sommige gevallen zelfs tot nul. In andere gebieden is het aantal gruttoparen verdriedubbeld. Het mooie is: daar **waar álles is gedaan om het de grutto's naar de zin te**

Het Bruto Territoriaal Succes (BTS) van grutto's in weidevogelgebieden in 2025.

Broedvogeltrend in Groningen van vier soorten weidevogels (vlnr wilde eend, Kievit, graspieper, kraakeend).

maken, neemt het aantal sterk toe. Dit geeft aan dat weidevogelbeheer een positief effect heeft, mits aan alle randvoorwaarden wordt voldaan.

Soorten weidevogels

Het actieplan richt zich primair op de grutto, maar in de weidevogelgebieden broeden ook andere soorten. Tot deze groep behoren onder meer Kievit, scholekster, tureluur, wulp, veldleeuwerik, graspieper, wilde eend, kraakeend en watersnip. **De trends wisselen sterk per soort.** Soorten als tureluur, wilde eend, scholekster en Kievit laten een afname zien, terwijl van soorten als graspieper, kuifeend en kraakeend de aantallen broedvogels toenemen. Het aantal kraakeenden in Groningen is in vijftien jaar tijd meer dan verdubbeld.

Externe factoren van invloed

Externe factoren zorgen dat de weidevogelstand **sterk kan fluctueren.** Het broedseizoen van 2020 verliep bijvoorbeeld zeer slecht door extreme droogte en veel predatie. Een jaar eerder, in 2019, viel de predatie relatief mee. Dat kwam door een **goed veldmuizenjaar**, waardoor predatoren voldoende voedsel hadden. Het broedseizoen van 2024 vormde een dieptepunt voor broedende grutto's, terwijl 2025 een bijzonder goed seizoen was. Dat is mede te wijten aan het gunstige weer, op een paar droge perioden na, en de grote muizenstand, waardoor de predatie beperkt bleef. Het **weer speelt een grote rol**: een strenge winter en koud voorjaar zorgt er bijvoorbeeld voor dat agrariërs laat maaien. Nat voorjaar weer zorgt dat meer nesten verloren gaan als ze niet beschermd worden.

Henk van der Noord, veldcoördinator weidevogels van BoerenNatuur Groningen West: 'Ik zie veel enthousiasme. De afgelopen periode is enorm door boeren geïnvesteerd in betere en robuustere weidevogelgebieden. Steeds meer boeren maken hun land nat. Dat werkt als een magneet op weidevogels. In 2025 zagen onze boeren opvallend veel vliegvlugge jonge grutto's. Maar liefst twee derde van de broedparen bracht minstens één jong groot. Dat is voldoende om de gruttopopulatie in stand te houden of zelfs licht te laten groeien. We hopen dat het succes doorzet.'

Acht randvoorwaarden voor weidevogelbeheer

Weidevogelbeheer pakt vooral positief uit als in een gebied aan **zoveel mogelijk randvoorwaarden wordt voldaan**. Tal van onderzoeken en acht jaar ervaring met het actieplan bevestigen dat beeld. Zo is een plas-drasgebied aanleggen weinig effectief wanneer er tegelijkertijd vossen en steenmarters voorkomen. Het broedsucces blijft dan minimaal. De aanpak in het Actieplan Weidevogels Groningen is gericht op de volgende randvoorwaarden.

1 Vergroten weidevogelgebied (zie p. 7)

Grutto's hebben in Groningen ruimte nodig, bij voorkeur robuuste open weidevogel-landschappen met optimaal weidevogelbeheer.

2 Mozaïekbeheer (zie p. 7)

Een gruttofamilie wil variatie: niet overal een gemillimeterde grasmat en ook niet overal een hoge vegetatie.

3 Natte gebieden (zie p. 8)

Beheer van waterstanden moet zodanig zijn dat het grasland nat genoeg blijft voor genoeg insecten en bodemleven — essentieel voedsel voor kuikens en volwassen vogels.

4 Open landschap (zie p. 9)

Grutto's gedijen in een open landschap waar ze predatoren kunnen zien aankomen. Zwarte kraaien, buizerds en andere predatoren gebruiken hoge bomen als broedplaats en uitkijkpost.

5 Kruidenrijk grasland (zie p. 11)

Gruttokuikens zijn afhankelijk van kruidenrijk grasland. Ze scharrelen er beschut en veilig tussendoor op zoek naar insecten.

6 Predatiebeheer en -onderzoek (zie p. 11)

Beheer van predatie (vossen, steenmarters, kraaien, etc.) is cruciaal om het broedsucces te verhogen, gecombineerd met maatregelen die het gebied voor predatoren minder aantrekkelijk maken.

7 Verstoring (zie p. 13)

Weidevogels zijn gevoelig voor verstoring door wandelaars, fietsers en vooral honden.

8 Verdienmodel landbouw (zie p. 13)

Natuurinclusief boeren moet worden beloond, zowel in weidevogelgebieden als daarbuiten.

1 Vergroten weidevogelgebied

Weidevogels hebben **meer ruimte nodig**, bij voorkeur robuuste open weidevogellandschappen met een optimaal weidevogelbeheer. In Groningen spelen zowel agrariërs als terreinbeheerders een rol bij het weidevogelbeheer. Agrariërs voeren weidevogelbeheer uit op hun eigen land in agrarisch gebied, natuurbeheerders beheren natuurterreinen met een primaire weidevogelstelling. Daar waar de gebieden elkaar raken, versterken ze elkaar en vormen ze grote kerngebieden.

Het areaal weidevogelgebied is met 13 procent toegenomen tot 9.124 hectare

Areaal weidevogelbeheer met 13 procent toegenomen

In Groningen is **het areaal weidevogelgebied gegroeid**. Op 9.123 hectare vindt inmiddels weidevogelbeheer plaats, een groei van 13 procent. Het overgrote deel van dit areaal, 86 procent, ligt in agrarisch gebied. In de **natuurterreinen nam het areaal met primair weidevogelbeheer licht af**, namelijk met 65 hectare. Dit komt omdat enkele graslanden in het Westerkwartier een andere primaire functie kregen, zoals waterberging of botanisch beheer. In terreinen die zijn ingericht voor waterberging broeden wellicht weidevogels, maar het doel staat specifieke maatregelen voor weidevogels deels in de weg. De realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS), stagneert in Groningen. In het Reitdiepgebied is bijvoorbeeld [getal] hectare nog niet ingericht.

Groter animo onder agrariërs

Steeds meer agrarisch land is geschikter gemaakt voor weidevogels. Het **animo onder agrariërs om deel te nemen aan weidevogelbeheer is toegenomen**. Bij de start van het actieplan sloten 249 agrariërs een beheerpakket af, inmiddels zijn dat er 266, een **toename van 7 procent**. Deelnemende boeren ontvangen hiervoor een vergoeding via het subsidiestelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).

Tureluurs.

2 Variatie met mozaïekbeheer

Weidevogelbeheer draait in belangrijke mate om variatie. Niet overal een strak gemaaid grasmat en ook niet overal een hoge vegetatie. Een **gruttofamilie heeft afwisseling nodig**: kortere vegetatie waar kuikens makkelijk doorheen kunnen lopen, hogere vegetatie om in te schuilen, bloemrijke delen met insecten voor de kuikens en plas-drasgebieden voor regenwormen voor de volwassen ouders. Met mozaïekbeheer zorgen agrarische collectieven en terreinbeheerders voor deze variatie binnen weidevogelgebieden.

Betere samenwerking en afstemming

Voor mozaïekbeheer **werken terreinbeheerders nauw samen met agrarische collectieven**. In gebieden als het Reitdiepdal, Tinallinge, Zuidelijk Westerkwartier, Middag-Humsterland en het Zuidlaardermeergebied verloopt die samenwerking goed. Agrariërs en terreinbeheerders zijn daar vaak elkaars directe burens en stemmen het beheer onderling af. Ook pachten boeren regelmatig gronden van terreinbeheerders. In andere gebieden is het contact eveneens goed, maar kan de afstemming worden verbeterd. Met name de **samenwerking met lokale overheden, waterschappen en wildbeheerders biedt ruimte voor verbetering**.

Het areaal 'zwaar beheer' in agrarisch gebied steeg met 8 procent naar 2.689 hectare

Meer 'zwaar beheer'

Veldmedewerkers van BoerenNatuur Groningen West brengen per weidevogelgebied deelnemende agrariërs bij elkaar. Aan de keukentafel bespreken ze welke maatregelen op welke plekken het meest effectief zijn. Steeds meer **agrariërs kiezen daarbij voor intensieve beheerpakketten, het zogenoemde 'zware beheer'**. Dit bestaat onder meer uit plas-dras, kruidenrijk grasland en extensieve maai- en beweidingsregimes. Zwaar beheer vraagt om een relatief extensieve bedrijfsvoering. Weidevogelbeheer in agrarisch gebied is vooral effectief wanneer zwaar beheer wordt toegepast. Het **totale areaal** zwaar beheer nam toe van 2.273 naar 2.689 hectare, een **stijging van 8 procent**. Binnen de huidige systematiek is **zwaar beheer mogelijk op 10 tot 20 procent van een agrarisch bedrijf**. Meer laat de bedrijfsvoering niet toe, uitzonderingen daargelaten. Voor populatiegroei is meer zwaar beheer nodig.

Beter mozaïekbeheer

In natuurterreinen hebben terreinbeheerders meer mogelijkheden om beheer en inrichting volledig af te stemmen op de behoeften van weidevogels. De afgelopen jaren krijgt het optimaliseren van het weidevogelbeheer continue aandacht. Verschillende projecten zijn uitge-

Bert Dijkstra, natuurbeheerder van Het Groninger Landschap: 'In onze weidevogelreservaten in het Reitdiepgebied hebben we de neergang van de weidevogels weten om te buigen. Daar klinkt gelukkig nog de uitbundige roep van grutto's, Kieviten en tureluurs. Het tij keren vergt veel inzet. We doen echt alles om het weidevogels naar de zin te maken: hoog waterpeil, plas-dras, kruidenrijk grasland, uitgesteld maaien, extensieve bemesting, predatiebeheer, vergroten van landschappelijke openheid en een uitgekiend mozaïekbeheer met beweidende delen en delen met hoger gras. Het mooie is: waar we deze waslijst uitvoeren, veert het aantal weidevogels weer op. Na de vernatting van Reitdiep-Midden verdriedubbelde het aantal grutto's. Ook een aantal soorten eenden neemt in aantal toe.'

voerd om water beter vast te houden, plas-drassituaties te creëren en het beheer te perfectioneren. In **natuurterreinen wordt elk perceel anders beheerd** – bijvoorbeeld door beweiden, maaien, plas-dras en bemesten met ruige stalmest – waardoor een mozaïek ontstaat.

Meer beweiden

Beweiden met koeien is waardevol voor weidevogels. Grazende koeien zorgen voor variatie in de vegetatie, inclusief microvariatie binnen een perceel. Beweiden leidt bovendien tot minder verlies van nesten en kuikens dan maaien. Ook trekt mest insecten aan, wat extra voedsel oplevert voor kuikens. Het inzetten van beweiding, zowel voor- als nabeweiden, krijgt in Groningen steeds meer aandacht. **Terreinbeheerders** zoeken daarbij op hun natuurterreinen naar een **goede balans tussen maaien en beweiden**, wat maatwerk per perceel vergt. In agrarisch gebied wordt beweiding actief gestimuleerd. Het **areaal van het beheerpakket beweiding** met aanvullende voorwaarden steeg van 247 naar 365 hectare, een **toename van 48 procent**.

3 Natte gebieden: plas-dras en hoger peil

Water trekt als een magneet weidevogels aan. Daarom hebben alle partijen **sterk ingezet op vernatting**. Vochtig grasland is gunstig voor weidevogels: gruttosnavels dringen makkelijker de bodem in, zeker vergeleken met harde droge kleigrond, en regenwormen blijven beter bereikbaar aan de oppervlakte. Vernatting gebeurt door het **waterpeil te verhogen en met de aanleg van plas-drasgebieden, natte greppels of natte slootranden**.

Drie keer meer plas-drasgebieden op agrarisch land

Agrariërs die zijn aangesloten bij de collectieven hebben **fors ingezet op plas-drasgebieden**. Op veel plekken zijn drassige percelen ingericht. Een pomp, op zonne-energie of aangedreven door een windmolen, brengt in het voorjaar water op het land. Inmiddels liggen er **204 plas-drasgebieden** op agrarisch land, een **verdriedubbeling** ten opzichte van de start van het actieplan. Ook **verhogen meer agrariërs het waterpeil**: in 2023 maar liefst 178 agrariërs, een toename van 71 deelnemers.

Waterpeil in natuurterreinen geoptimaliseerd

Veel natuurterreinen waren al **vóór de start van het actieplan natter ingericht**. Rond 2010 werden bijvoorbeeld de terreinen in Paddepoel en de Koningslaagte heringericht. Stuwten en dammen zorgen er sindsdien voor dat regenwater langer in het gebied blijft. In 2015 volgde de vernatting van Reitdiep-Midden bij Heksum. Het waterpeil stijgt er 's winters, waarna het 's zomers langzaam daalt. Sinds de start van het actieplan is het **waterpeil in de natuurterreinen verder geoptimaliseerd**. In de weidevogelgebieden Hoeksmeer en Tinallinge zijn diverse maatregelen genomen om de vernatting te versterken. Zo is in Tinallinge een nieuwe watermolen geplaatst. In Hoeksmeer zijn nieuwe greppels gegraven en is een extra pomp geïnstalleerd voor nieuwe plas-drasgebieden.

Op landbouwgrond zijn 204 plas-drasgebieden ingericht, een verdriedubbeling ten opzichte van 2018

Minder hoge beschoeiingen

Hoge en harde beschoeiingen vormen een **gevaar voor weidevogelkuikens**. Vallen ze in het water, dan kunnen ze er vaak niet meer uit en verdrinken ze. Onderzoek bij Winsum, Baflo en Onderdendam laat zien dat langs tien kilometer onneembare beschoeiing vier- tot achthonderd kuikens verdrongen⁴. De oplossing ligt in het aanleggen van geleidelijke, natuurlijke oevers, waar kuikens veilig uit het water kunnen kruipen. In de weidevogelgebieden is **bij agrariërs 6,7 kilometer aan natuurvriendelijke oevers aangelegd**. De collectieven brengen de resterende beschoeiingen in kaart. In natuurterreinen zijn onder meer bij Tinallinge beschoeiingen onder water gedrukt, waardoor geleidelijk olopemde oevers zijn ontstaan.

4 Een open landschap

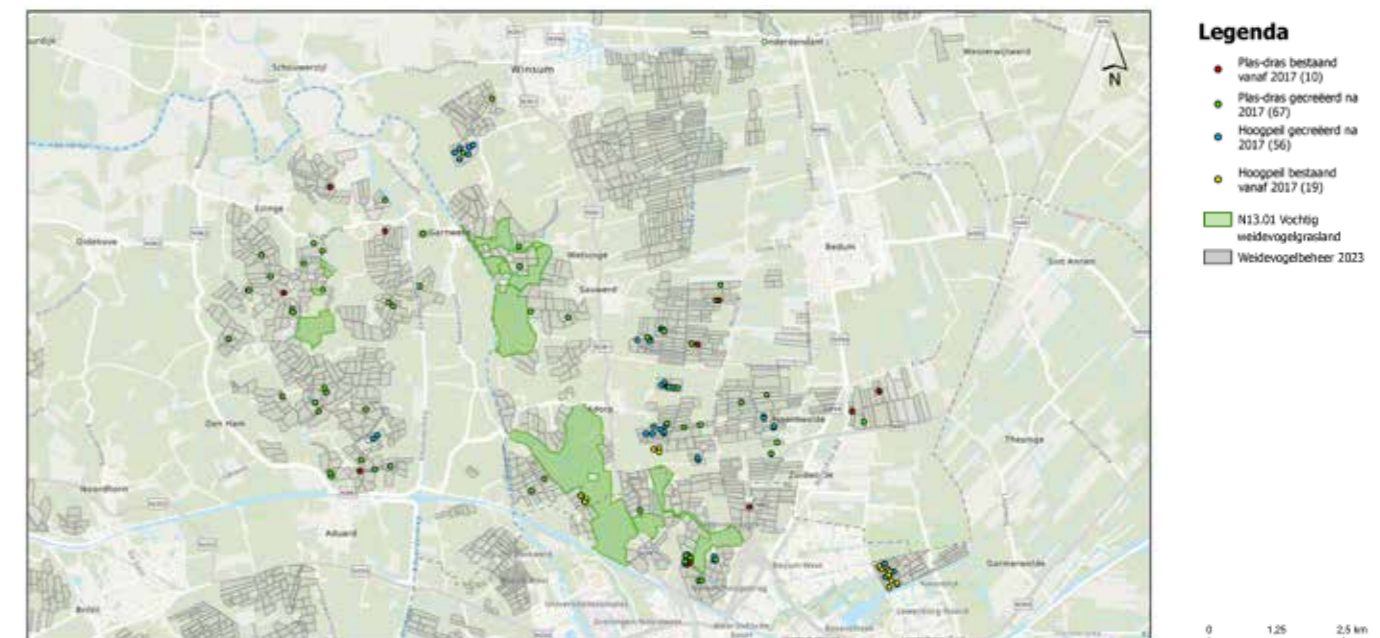
Weidevogels zijn gebaat bij een open landschap. In een open landschap zonder struiken en bomen kunnen ze **predatoren van ver zien aankomen**. Zwarte kraaien, buizerds en andere predatoren gebruiken hoge bomen als broedplaats en uitkijkpost. Een boom of bosje heeft een verstoringradius van circa 200 meter⁵: **weidevogels mijden dat gebied**, waardoor er **minder broedgevallen voorkomen**. In menig weidevogelgebied vindt in een groot deel verstoring van de openheid plaats. In Zuidhorn – Aduard geldt dat bijvoorbeeld voor 78 procent van het gebied, in Aduard – Van Starckenborckkanaal zelfs voor 81 procent⁶. Schaarste aan openheid vormt in Groningen een serieus knelpunt voor weidevogelbeheer. Hier valt nog aanzienlijke winst te behalen.

Verwijderen van bomen en struiken

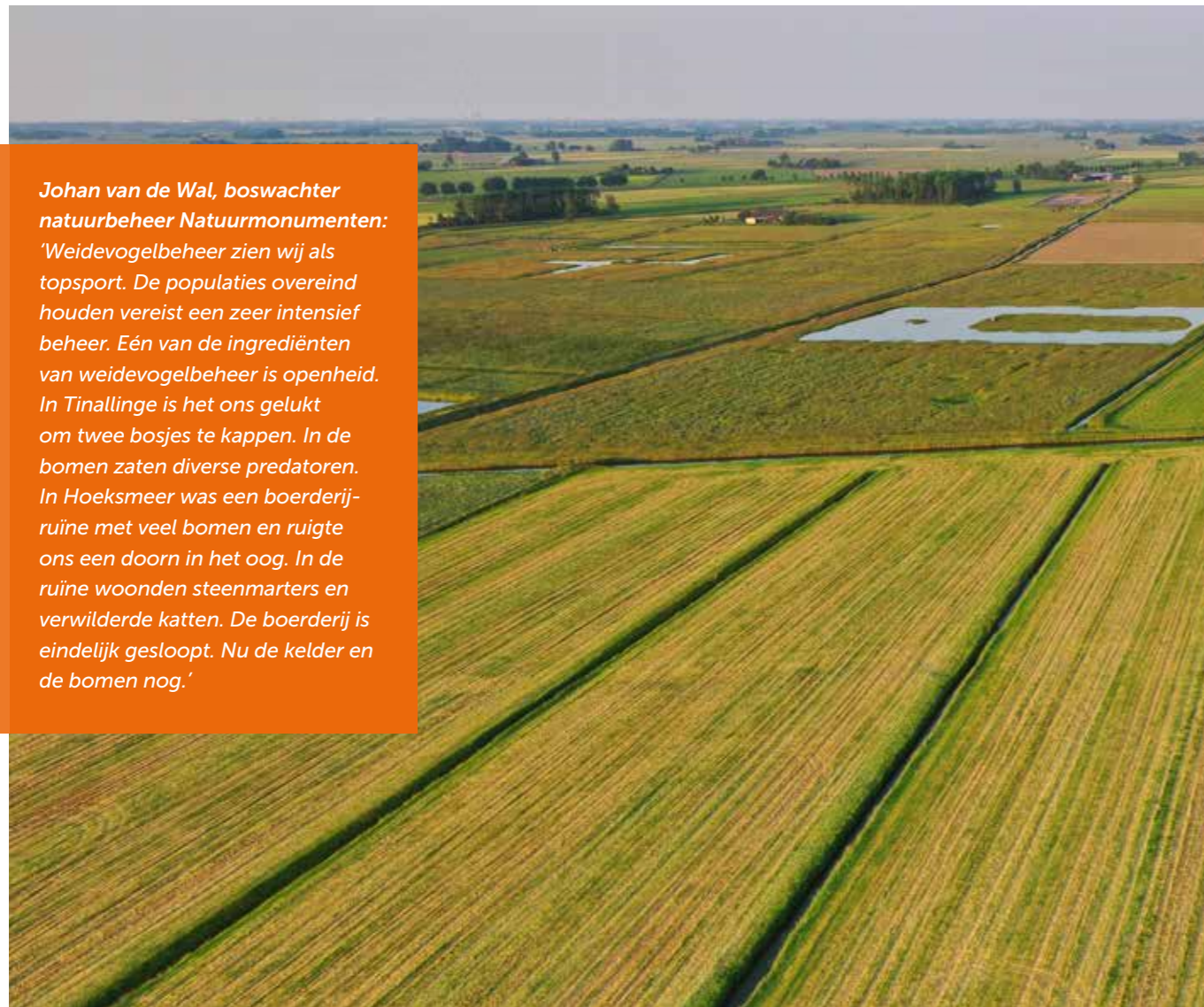
In **nagenoeg alle deelgebieden is de openheid sinds 2018 toegenomen**. Overal zijn bomen en struiken verwijderd. Bij Tinallinge zijn bijvoorbeeld twee bosjes naast het weidevogelgebied verwijderd. Direct daarna werden meer broedende weidevogels waargenomen in de omgeving van de gekapte bosjes. In Hoeksmeer zijn **twee vervallen gebouwen gesloopt**, een boerderij en een varkensstal. In de slooppanden verbleven vossen, steenmarters en verwilderde katten, in de erfbeplanting zaten kraaien. De hoge bomen staan er nog, net als de oude kelder.

Punt van aandacht

Openheid **blijft een belangrijk aandachtspunt**. In de meeste weidevogelgebieden valt nog altijd een groot deel van het gebied af door een gebrek aan openheid.

Plas-drasgebieden en hoger waterpeil bij agrariërs in het deelgebied Reitdiep.

Johan van de Wal, boswachter natuurbeheer Natuurmonumenten: 'Weidevogelbeheer zien wij als topsport. De populaties overeind houden vereist een zeer intensief beheer. Eén van de ingrediënten van weidevogelbeheer is openheid. In Tinallinge is het ons gelukt om twee bosjes te kappen. In de bomen zaten diverse predatoren. In Hoeksmeer was een boerderij-ruïne met veel bomen en ruigte ons een doorn in het oog. In de ruïne woonden steenmarters en verwilderde katten. De boerderij is eindelijk gesloopt. Nu de kelder en de bomen nog.'

Weidevogelbeheer bij Tinallinge met gekapte bosjes

In nagenoeg alle weidevogelgebieden is de openheid vergoot, maar niet voldoende

Zo staan in het Reitdiepgebied lokaal nog te veel versturende bomen en hoge struiken voor een optimaal weidevogelbeheer. In de Onnerpolder- en Oostpolder zorgen diverse bosjes voor verstoring. Roofvogels zoals de buizerd en ook de zwarte kraai gebruiken het bosje als broedplaats en uitkijkpunt.

Tegengaan van verruiging

Ook verruiging beperkt het zicht van weidevogels op predatoren. Verruiging komt vooral voor in vernatte natuurterreinen op veengronden, maar ook op boerenland dat wordt vernat. **Plas-dras en andere natte omstandigheden bevorderen de groei van soorten als pitrus.** Met name langs greppels en

sloten kunnen ruigtestroken en **rietkragen** ontstaan. Deze begroeiing biedt schuilplekken en looproutes voor predatoren, zoals bruine rat en steenmarter. Dichte pollen pitrus maken graslanden bovendien te dicht en ontoegankelijk voor weidevogels. In onder meer het Gorecht krijgt het tegengaan van **verruiging meer aandacht**. In Hoeksmeer zijn percelen met pitrus gefreesd en opnieuw ingezaaid.

Ruimtelijke bescherming

De openheid van weidevogelgebieden is in Groningen beleidsmatig beschermd. De provincie heeft dit vastgelegd in de Omgevingsvisie en -verordening. Ondanks deze bescherming wordt de **openheid op vele locaties aangetast**, bijvoorbeeld door het **aanplanten van bomen langs wegen** en **woningbouw**. Dwars door weidevogelgebieden is **de nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding aangelegd**. Bij gemeenten en andere partijen staat de aantasting van openheid nog onvoldoende op het netvlies. Dit leidt tot biotoopverlies voor weidevogels en belemmert het verder herstel.

Behoud van Polder De Oude Held

Een treffend voorbeeld van onvoldoende ruimtelijke bescherming is Polder De Oude Held aan de westzijde van de stad Groningen. In 2019 wees de gemeente een deel van de polder aan als locatie voor natuurcompensatie in verband met woningbouw, terwijl juist daar een vitale populatie weidevogels broedt met een hoog broedsucces. Weidevogelboeren voeren in de polder al jaren een optimaal beheer uit, met kruidenrijk grasland, een hoog waterpeil, bemesting met ruige stalmest en mozaïekbeheer. Acht landbouw- en natuurorganisaties trokken daarom aan de bel. Maar liefst 5.500 mensen ondertekenden de petitie 'Geef de Grutto een toekomst in Polder De Oude Held'. Na deze petitie, meerdere acties en twee rechterlijke uitspraken ging de gemeente in 2023 alsnog overstag: Polder De Oude Held blijft weidevogelgebied.

5 Kruidenrijk grasland

Weidevogels broeden bij voorkeur in korte, kruidenrijke graslanden. Vooral **gruttokuikens zijn afhankelijk van kruidenrijk grasland**: ze kunnen er beschut en veilig foerageren en vinden er insecten. In de eerste weken eten kuikens vrijwel uitsluitend kevers, vliegen en muggen. **Kruidenrijk grasland heeft bij alle partijen de aandacht.**

Meer kruiden in natuurterreinen

In natuurterreinen is het **areaal kruidenrijk grasland de afgelopen jaren vergroot**. In de weilanden groeien onder meer rode en witte klaver, pinksterbloem, boterbloem en ratelaar. In Heksum en Paddepoel bestaat inmiddels de **helft van het weiland uit kruidenrijk grasland**. Bij de start van het actieplan was dat nog 30 procent. Het recept voor kruidenrijk grasland luistert nauw en komt aan op een juiste balans tussen de bodem versralen en bemesten met ruige stalmest, gecombineerd met een hoger waterpeil. In een natuurterrein bij Hoeksmeer is 2,5 hectare ingezaaid met een kruidenmengsel.

In het Reitdiepgebied nam het aandeel kruidenrijk grasland in natuurterreinen toe van 30 naar 50 procent

Inzaaien van kruidenmengsels

Ook in agrarisch gebied werken agrariërs aan kruidenrijk grasland, bijvoorbeeld langs perceelranden. Zeventien agrariërs van het collectief hebben **proefstroken met kruidenmengsels ingezaaid**. Deze stroken worden nog gemonitord.

6 Predatiebeheer en -onderzoek

Predatie is een natuurlijk fenomeen, maar in veel Groninger weidevogelgebieden is de **predatiedruk te hoog**. Vooral vossen, steenmarters en zwarte kraaien – maar ook katten – prederen op grote schaal eieren en kuikens. **Zonder predatiebeheer** is het op dit moment **niet mogelijk om de gruttopopulatie op peil te houden**, laat staan te laten groeien. Hoofdstuk 4 beschrijft een preventieve aanpak om predatoren te weren, namelijk het vergroten van de openheid van het landschap.

Wetenschappelijk onderzoek

Predatie en weidevogels is een onderwerp dat vaak leidt tot verhitte discussies. Om het predatiebeheer te **baseren op objectieve bevindingen** wordt in Groningen sinds 2019 systematisch wetenschappelijk predatieonderzoek uitgevoerd. In Koningslaagte, Paddepoel en de Winsumermieden worden nesten gevolgd met cameravallen. Daarnaast zijn steenmarters, katten en weidevogelkuikens gezenderd. Uit het onderzoek blijkt dat door predatie van steenmarters en vossen het nest- en broedsucces dermate laag is dat de populatie in gevaar komt⁸. Ook katten blijken nesten en eieren te prederen. Lokaal kunnen zwarte kraaien ook grote impact hebben. Vanwege het hoge predatie-aandeel van steenmarters startte in 2021 een pilot

Jaap van Gorkum, projectleider weidevogelbeheer BoerenNatuur Groningen West: 'Voor behoud van Polder De Oude Held trokken we samen op met Het Groninger Landschap. Mede door het actieplan vonden landbouw- en natuurorganisaties elkaar snel. We vormden een hecht blok. De gemeente zette de weidevogels onnodig op het spel. Ze wilden de weidevogels elders compenseren, maar zo werkt dat niet. Grutto's zijn heel plaatstrouw. Ze laten zich niet verplaatsen. Gelukkig zag de gemeente ervan af. Polder De Oude Held is misschien wel het beste stukje weidevogelland van Groningen. In één beeld zie je daar jonge grutto's, tureluurs, Kieviten en scholeksters. Echt genieten.'

waarbij **steenmarters zijn weggevangen**. Beheer van de steenmarter, vos en zwarte kraai kan tot een beter nest- en broedsucces leiden⁷. Onderzoek bij Niezijl en Noordhorn laat een vergelijkbaar beeld zien. Inmiddels verleent de provincie een reguliere vergunning voor steenmarter-beheer in weidevogelgebieden. Die vergunning is vereist omdat de steenmarter een beschermde diersoort is.

Waar vossen en steenmarters zijn weggevangen, neemt het nest- en broedsucces significant toe

Alternatieven voor wegvangen lijken vooralsnog onvoldoende effectief. Preventieve maatregelen, zoals stroomrasters en watergangen, zijn in grote weidevogelgebieden lastig uitvoerbaar en kostbaar. Bovendien blijkt uit zender- en nestcamera-onderzoek dat steenmarters en vossen rasters en watergangen weten te passeren.

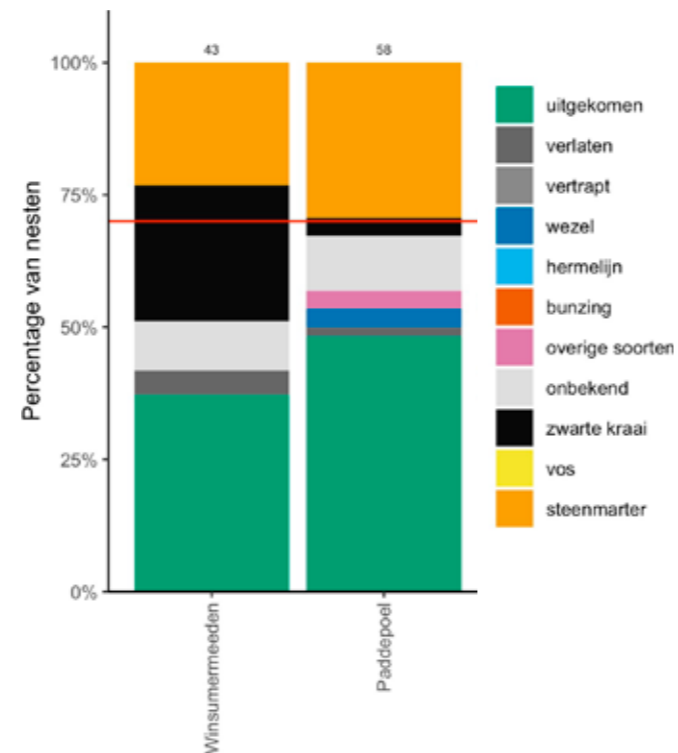
Bejagen van vossen

Duikt een vos in een weidevogelgebied op, dan heeft dit meteen negatieve invloed op de weidevogels. Daarom wordt in alle Groninger weidevogelgebieden de vos bejaagd. Sinds 2025 gaat vossenjacht via een vergunning

Vos predeert eieren

Bob Jonge Poerink van onderzoeksbureau Ecosensys: 'Vanaf 2018 voeren we wetenschappelijk onderzoek uit naar predatie door vossen, steenmarters en katten, zowel in Friese als in Groninger weidevogelgebieden. Uit het onderzoek komt een duidelijk beeld naar voren: zitten predatoren als vossen en steenmarters in een gebied, dan blijft het nest- en broedsucces van weidevogels vaak onder de maat. Weidevogels mijden zelfs preventief gebieden met predatoren. Beheer van predatoren pakt positief uit, mits alle omstandigheden voor weidevogels optimaal zijn. Dus mozaïekbeheer, een hoger waterpeil, voldoende kruidenrijk grasland en effectief beheer van zowel steenmarters als vossen. In Groningen namen Het Groninger Landschap en BoerenNatuur Groningen West het voortouw om de predatie van weidevogelnesten en kuikens te laten onderzoeken. Dat onderzoek vormt de onderbouwing voor de maatregelen voor predatiebeheer.'

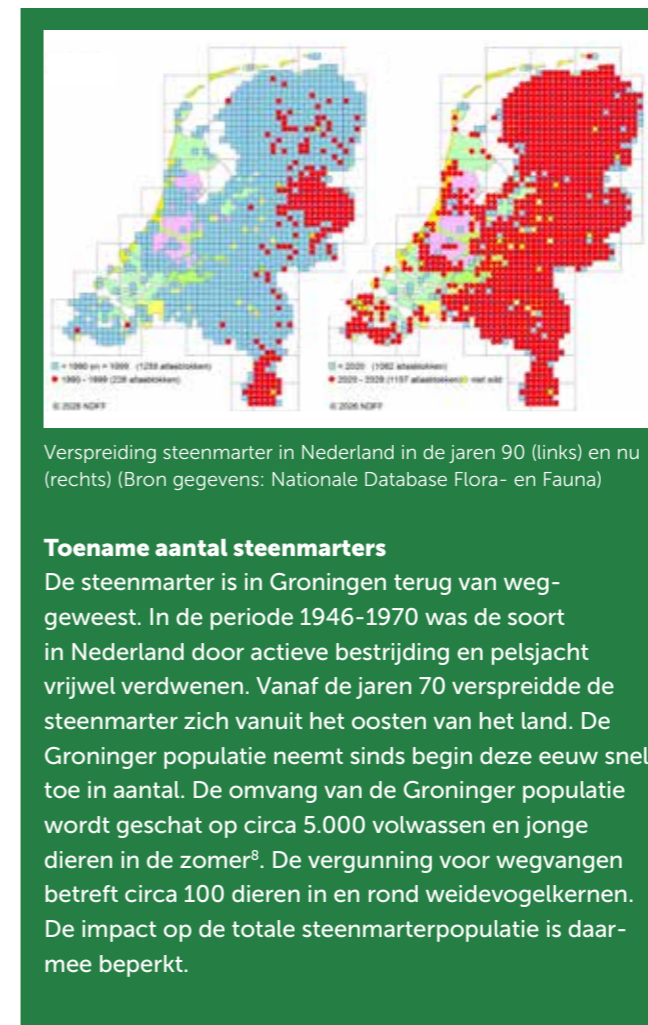

Uitgekomen en gepredeerde nesten in 2020 in twee Groninger weidevogelgebieden. De vos is in beide gebieden effectief bejaagd, de steenmarter niet. (Rode lijn: minimaal uitkomstpercentage om een gruttipopulatie in stand te houden) (Bron: Ecosensys)

niet via een ontheffing. De **vele bezwaar- en beroepsprocedures** maken het verkrijgen van vergunningen complex. Een landelijke aanpak zou meer duidelijkheid kunnen scheppen. Naast een vergunning om vossen overdag te schieten, is ook een **vergunning voor nachtelijke afschot** nodig om alle vossen uit een weidevogelgebied te beheren. Nachtelijke afschot gebeurt met nachtzicht en warmtebeeld. Twee keer is hiervoor een provinciebrede vergunning voor alle weidevogelgebieden aangevraagd, maar beide aanvragen zijn na bezwaar- en beroepsprocedures ingetrokken. Wel verleende de provincie vergunningen voor enkele specifieke gebieden. De uitvoering van predatiebeheer is vaak erg bewerkelijk.

Predatiebeheer

De onderzoeken leveren in Groningen **overtuigend bewijs dat predatiebeheer nodig is, zowel voor steenmarters als voor vossen**. De wasbeerhond dient zich aan als nieuwe predator. Zonder predatiebeheer blijft het broedsucces te laag voor een levensvatbare populatie. Het Aanvalsplan Grutto⁹ onder leiding van Pieter Winsemius zet in op robuuste aaneengesloten weidevogelgebieden van minimaal 1.000 hectare. In dergelijke gebieden is mogelijk **voldoende ander voedsel beschikbaar voor predatoren**. Tot die tijd is predatiebeheer in Groningen en ook binnen het Aanvalsplan Grutto één van de speerpunten.

Toename aantal steenmarters

De steenmarter is in Groningen terug van weggeweest. In de periode 1946-1970 was de soort in Nederland door actieve bestrijding en pelsjacht vrijwel verdwenen. Vanaf de jaren 70 verspreidde de steenmarter zich vanuit het oosten van het land. De Groninger populatie neemt sinds begin deze eeuw snel toe in aantal. De omvang van de Groninger populatie wordt geschat op circa 5.000 volwassen en jonge dieren in de zomer⁸. De vergunning voor wegvangen betreft circa 100 dieren in en rond weidevogelkernen. De impact op de totale steenmarterpopulatie is daarmee beperkt.

7 Verstoring door mensen en honden

Weidevogels zijn gevoelig voor verstoring. Door meerdere Groninger weidevogelgebieden lopen **wandel- en fietspaden**. Een deel van deze paden wordt in het broedseizoen afgesloten om de rust te waarborgen. Loslopende honden vormen in veel weidevogelgebieden een bron van verstoring. Dat speelt bijvoorbeeld in Karding, aan de rand van de stad Groningen, waar veel mensen hun hond uitlaten. Rust is voor weidevogels van levensbelang. In Karding worden bezoekers gewezen op de **impact van verstoring van wandelaars met honden**. De praktijk laat zien dat lang niet iedereen zich bewust is van de gevolgen.

Jasper Schut, tot begin 2026 ecooloog van Staatsbosbeheer:

'In het Westerkwartier zijn we trekker van de gebiedswerkgroep. Sinds het actieplan zijn veel acties uitgevoerd, bijvoorbeeld herstel van de openheid. Wat niet is gelukt, is het aanpakken van vossen in het spoortalud. Prorail wil daar vanwege veiligheidsredenen niet aan. Mijn hartenkreet is dat we het echt met z'n allen moeten doen. Samenwerken is cruciaal. We – grondeigenaren, overheden, Prorail – moeten de krachten bundelen. Een grotere gruttipopulatie bereiken we niet met ad hoc-maatregelen, maar met structurele zekerheid voor de lange termijn.'

8 Verdienmodel landbouw

Optimaal weidevogelbeheer op agrarisch land is alleen mogelijk als er een **verdienmodel is voor agrariërs**. Natuurinclusief boeren moet lonen: zonder financiële basis blijft grootschalige inzet beperkt. Voor het zwaar beheer ontbreekt op dit moment een goed verdienmodel. De vergoeding van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is niet voldoende. Sinds 2018 zijn meerdere initiatieven genomen om zwaar beheer financieel haalbaar te maken.

Nieuwe beheerpakketten

Sinds de start van het actieplan zijn in Groningen drie nieuwe beheerpakketten ontwikkeld: het *Kievitpakket* (open structuur voor spontane kruidenontwikkeling), de *Kievitstrook* (een kruidenrijke akkerrand) en *ecologisch sloot-schonen in combinatie met botanisch randenbeheer*. Deze pakketten maken deelname aan weidevogelbeheer aantrekkelijker voor agrariërs. BoerenNatuur Groningen West biedt een mozaïekvergoeding aan, gericht op het realiseren van een beheeremozaïek van grasland met rustperiode, plasdras/hoog peil, kruidenrijk grasland en extensief beweidde of voorbeweidde percelen. Deelnemers ontvangen dan per hectare een plus op de normale vergoeding. Het aantal deelnemers dat hiervoor kiest groeit. In 2023 ging daarnaast een nieuwe periode van het GLB van start, waarin toekomstbestendig boeren sterker wordt beloond. GLB staat voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie. Ook via de melkfabriek wordt (extensief) kruidenrijk grasland gestimuleerd, wat een extra prikkel vormt voor boeren.

De toekomst: hoe bereiken we een groeiende gruttopopulatie in Groningen?

Het actieplan gaf het Groninger weidevogelbeheer een duidelijke impuls. De betrokken partijen hebben gezamenlijk stappen gezet en krijgen het optimaal beheer steeds beter in de vingers. Op meerdere fronten zijn resultaten geboekt: er is meer kruidenrijk grasland gerealiseerd, het areaal plas-dras is toegenomen, de openheid van het landschap is verbeterd en predatoren worden beter in toom gehouden. Mede dankzij deze inspanningen lijkt de dalende trend van de Groninger gruttopopulatie tot stilstand gebracht. Tegelijkertijd is de conclusie helder: er gebeurt nog niet genoeg. Een groei van het aantal gruttoparen vraagt om extra inzet van de deelnemende partijen én om een grotere rol van overheden en andere partijen. Alleen door samen op te trekken, gloort er hoop voor de grutto in Groningen.

Op basis van onze bevindingen zijn de volgende maatregelen nodig om de gruttopopulatie in Groningen in de komende periode weer te laten groeien.

1 Inzetten op grote robuuste weidevogelgebieden

Veel Groninger weidevogelgebieden zijn nog versnipperd en relatief klein. Weidevogels zijn juist gebaat bij robuuste, aaneengesloten gebieden met grote weidevogelkernen, omringd door een schil van agrarisch natuurbeheer. In gebieden als Gorecht en Reitdiep liggen kansen om bestaande gebieden uit te laten groeien tot een samenhangende eenheid van minimaal 1.000 hectare⁹. Dit vraagt om realisatie van het Natuurnetwerk Nederland, onder meer door grondaankoop, én om goede samenwerking tussen agrariërs en terreinbeheerders.

2 Extensivering van de landbouw

In Groningen broedt 85 procent van de grutto's op boerenland. Weidevogelbeheer in agrarisch gebied is vooral effectief wanneer zwaar beheer wordt toegepast: een intensieve aanpak met maatregelen zoals plas-dras, kruidenrijk grasland en extensieve maai- en beweidingsregimes. Binnen de huidige systematiek kan zwaar beheer maximaal op 20 procent van een agrarisch bedrijf worden ingepast; meer is doorgaans niet verenigbaar met de bedrijfsvoering. Voor populatiegroei is veel meer zwaar beheer nodig. Dat is alleen haalbaar als deelnemende agrariërs een hogere vergoeding ontvangen. De huidige bijdrage vergoedt enkel de onkosten. Naast een hogere vergoeding zijn vertrouwen en een toekomstperspectief nodig.

3 Weidevogelbeheer in natuurterreinen perfectioneren

In de natuurterreinen liggen nog veel kansen om het beheer verder te optimaliseren. Dat vraagt onder meer om uitbreiding van kruidenrijk grasland, verbetering van

de waterhuishouding, het tegengaan van oprukkende ruigte en het verwijderen van bomen en struiken. Weidevogelbeheer is voor natuurbeheerders maatwerk: het vraagt veel tijd, aandacht en financiële middelen.

4 Verdienmodel voor de 'grutto-boer'

Natuurinclusief boeren kan alleen slagen met een duurzaam verdienmodel voor agrariërs. Zwaar beheer moet op alle fronten worden beloond: via hogere (melk)prijzen, lagere onkosten, voordelige regelingen en een mix van subsidies en tarieven. Een gestapelde beloning maakt zwaar beheer lonend. Het uiteindelijke doel is een eerlijke prijs voor de bijdrage van agrariërs aan weidevogelbescherming. Landelijk en provinciaal moeten overheden het initiatief nemen om het verdienmodel rond te krijgen en boeren langdurige zekerheid te bieden.

5 Betere ruimtelijke bescherming

De openheid in de weidevogelgebieden vereist een betere ruimtelijke bescherming. Hoewel de provincie de openheid heeft vastgelegd in de Omgevingsvisie en -verordening,

Grutto's

Grutto

blijkt de praktijk weerbarstig. In het open landschap van Groningen verschijnen bomenrijen, woonwijken, stallen, elektriciteitsmasten en datacenters. Het thema openheid en weidevogels moet bij provincie, gemeenten en andere partijen hoger op de agenda komen. Met elke boom, paal, fietspad of woonwijk gaat waardevol weidevogelland verloren.

6 Ruimte voor predatiebeheer

Acht jaar onderzoek in Groninger weidevogelgebieden toont overtuigend aan dat predatiebeheer op dit moment noodzakelijk is. Zonder beheer van vooral vossen en steenmarters hebben andere inspanningen beperkt effect. Het nest- en broedsucces blijft dan te laag voor een levensvatbare populatie. De overheid moet meer duidelijkheid en ruimte bieden om predatiebeheer effectief uit te voeren. Predatiebeheer vergt bovendien extra middelen. De rol van katten en bruine ratten bij predatie in weidevogelgebieden verdient meer aandacht.

7 Continue aandacht en snelle actie

Weidevogelbeheer vraagt voortdurende aandacht, zowel van agrariërs als van terreinbeheerders. Als *early warning* wordt aanbevolen om cameravallen bij nesten te plaatsen. Op die manier kan de beheerder de vinger aan de pols houden. Zodra predatoren het broedgebied binnendringen, is snel ingrijpen noodzakelijk.

8 Verbeteren onderzoek en monitoring

Optimaal weidevogelbeheer is niet haalbaar zonder diepgaande kennis van weidevogels. Onderzoek, bijvoorbeeld

naar predatie, is essentieel om efficiënte maatregelen te kunnen nemen. Meerdere vragen zijn nog onbeantwoord. Hoe kan de kruiden- en insectenrijkdom verder worden bevorderd? Welke kansen bieden satellieten en drones voor monitoring? Hoe verbeteren we het bodemleven? Langetermijnmonitoring is cruciaal om veranderingen door de tijd te volgen en om de effectiviteit van maatregelen te beoordelen.

9 Groninger krachten bundelen

Een groei van het aantal gruttoparen is niet haalbaar zonder intensieve samenwerking. Om kansen te verzilveren moeten de betrokken partijen de krachten nog beter bundelen. Voor succesvolle samenwerking is onderling vertrouwen essentieel: vertrouwen tussen landbouw en natuur, en vertrouwen van en in de overheid.

10 Ook buiten weidevogelgebieden

Het actieplan richt zich vooral op de weidevogelgebieden in Groningen, maar ook daarbuiten op akkers, kwelders en schrale graslanden broeden weidevogels. Een groei van het aantal broedende grutto's vraagt om een bredere aanpak. In Nederland wordt het huidige ANLb uitgevoerd op slechts 6,5 procent van de totale landbouwgrond¹⁰. De rest bestaat grotendeels uit intensieve landbouw, waar nauwelijks ruimte is voor weidevogels. Voor natuurinclusief boeren liggen kansen in de hele provincie. Bovendien verblijven weidevogels slechts tijdens het broedseizoen in Groningen. Langs de hele trekroute en in de overwinteringsgebieden schiet de bescherming van 'onze' weidevogels nog tekort.

Bronvermeldingen

- 1 Actieplan Weidevogels Groningen, 2008, gezamenlijke uitgave van twaalf organisaties
- 2 Rotman, E., 2026. Evaluatie Actieplan Weidevogels Groningen 2018-2023.
- 3 Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2023. Verspreiding en trends grutto in Groningen, beschikbaar via: <https://stats.sovon.nl/stats/soort/5320/?prov=GR> (Geraadpleegd: 13 februari 2026).
- 4 Water Natuurlijk, Beschoeiingen zijn dodelijk, artikel website, 2022.
- 5 Bruinzeel, L.W., A.G.M. Schotman, 2011. Onderbouwing verstoringsafstanden weidevogels Fryslân. A&W rapport.1624/ Alterra 2184. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek.
- 6 Oosterveld, E.B., P. de Hoop, F. Hoekema, R. de Jong, 2018. Doorlichting weidevogelgebieden Groningen. A&W-rapport 2453. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- 7 Jonge Poerink, B., J.M. van der Ende, J.M. & J.J.A. Dekker, 2024. Eindrapportage pilotproject effect steenmarterbeheer op nestsucces weidevogels in Groningen 2021 - 2024. Ecosensys & Jasja Dekker Dierecologie.
- 8 Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker, 2025. Staat van instandhouding van de steenmarter en de effecten van steenmarterbeheer in provincie Groningen. Ecosensys & Jasja Dekker Dierecologie.
- 9 Vogelbescherming Nederland, et al. Aanvalsplan Grutto: Red de grutto, red het boerenland. 2022.
- 10 IPO en LVVN, 2024. Tiende Voortgangsrapportage Natuur, Den Haag.

Colofon

Weidevogelgebied langs het Reitdiep

Deze brochure is een verkorte weergave van het rapport 'Evaluatie Actieplan Weidevogels Groningen 2018-2023', opgesteld door Edith Rotman.

De brochure en het rapport zijn een gezamenlijke uitgave van BoerenNatuur Groningen West, BoerenNatuur Midden Groningen, Het Groninger Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Tekst brochure: Addo van der Eijk
Vormgeving: Greetje Bijleveld
Foto's en kaartmateriaal: beeldbanken Het Groninger Landschap en Mark Schuurman
April 2026